

Komplex akadálymentesítés. A KMOP pályázat megvalósítása az OIK-ban

Az akadálymentesítés, a szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása időszerű feladatként jelenik meg a közintézmények előtt. Ennek elvégzéséhez nem könnyű forrást találni, de még a forrás rendelkezésre állása esetén sem vagyunk túl a nehezen, sőt talán nem is itt kell kezdődnie a történetnek.

Az akadálymentesség eszméje

„Mert közös a világunk: nincs külön világ az épek és egy másik a fogyatékosokkal élők számára, egyetlen világ van, s valamennyiünknek abban kell élnünk, emberséges békességben” – írja *Könczei György* az esélyegyenlőségről, fogyatékosokról szóló átfogó munkájának bevezetőjében [1]. Alapvetően ennek a szemléletnek kell meghatározni azoknak az intézményeknek a munkáját, amelyek a kirekesztés nélküli nyilvánosságot képviselő intézmények közé tartoznak.

Minden ember számára a társadalmi életben való részvétel, érvényesülés lehetőségét kell megteremteni, mindenkinek a maga helyén, a maga sajátos eszközeivel.

A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló, többször módosított 1998. évi XXVI. törvény [2] jelentette a mérföldkövet a hazai jogalkotásban ebben a témában. Az „Esélyegyenlőségi Törvény” kiegészülve az Országos Fogyatékosügyi Programmal, amely az esélyegyenlőség megteremtéséhez szükséges intézkedéseket határozza meg, illetve az ehhez kapcsolható Cselekvési Terv - amely a szakmapolitikai intézkedéseket tartalmazza - jelenti a törvényi háttérrel, elvi alapot az akadályok ledöntéséhez.

Az esélyegyenlőségi törvényben alapvető jogként szerepel a közlekedés, a támogató szolgálat a segédeszközök igénybevétele mellett, az épített környezet és a kommunikációs felületek akadálymentes használatához való jog.

A tudásalapú társadalomban - amelyben az információnak, az információhoz való gyors, pontos hozzáférésnek igen nagy jelentősége van – az információ érzékelésében és értelmezési lehető-

ségének biztosításában kell a megfelelő segítséget nyújtani [3].

Megfelelően kialakított környezet hiányában a fogyatékos emberek hátrányos helyzetbe kerülnek a társadalom többi tagjával szemben.

Az akadálymentesség a fizikai és szellemi gátak áthidalását jelenti. Akkor tekinthető egy építmény akadálymentesnek, ha annak kényelmes, biztonságos, önálló használata minden ember számára biztosított, ide értve azokat is, akiknek ehhez speciális eszközökre, létesítményekre és műszaki megoldásokra van szükségük [4].

A fogyatékos emberek számára könyvtári viszonylatban az akadálymentesség azt jelenti, hogy megfelelő kialakítás mellett, saját igényeik szerint használják a könyvtárak különféle szolgáltatásait. Abból az alapelvből kell kiindulni, hogy a könyvtárnak ugyanazon funkciókat kell betöltenie a fogyatékos emberek könyvtári ellátásában, mint a többi állampolgár ellátása során. A hátrányos helyzetű használók is a tanulás, továbbképzés, a munkavégzés, a mindennapi életvitel információkkal való megkönnyítését, a rekreáció lehetőségét, a közösségi élmény megélését várják joggal a könyvtáraktól. Különbség csak az információ elérésének módjában van, ezeket kell a könyvtáraknak számba venni, és a megfelelő eszközöket, elérési módokat megteremteni [5.]

„A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény, valamint ágazati törvényünk, a könyvtári ellátásról szóló 1997. évi CXL. törvény tökéletesen harmonizál egymással. Az utóbbi – kerülve minden taxatív felsorolást – egész egyszerűen kimondja: a könyvtárnak mindenki számára biztosítani kell az információhoz való hozzáférést. Az említett másik törvény viszont megvilágítja számunkra, hogy mikor

tekinthető az információ hozzáférhetőnek: ha azt a fogyatékos személy érzékelni és értelmezni tudja. A 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról kifejezetten állami kötelezettségnek tekinti az esélyegyenlőség előmozdítását és a törvény hatályát tételesen is kiterjeszti a könyvtárakra (a muzeális és a közművelődési intézményekkel együtt felfo-rolva).” [6].

A könyvtárak szolgáltatásai, hozzáférhetőségük és alkalmasságuk a fogyatékosokkal élők számára négy területre csoportosíthatók. A fizikai hozzáférés (az épületekhez, helyiségekhez, szolgáltatópultokhoz, munkahelyekhez, polcokhoz stb.), az intellektuális hozzáférés (az információhordozók tartalmához, beleértve az alternatív formátumú anyagok rendelkezésre állását, az adaptált munkahelyeket és a speciális szoftvereket), a virtuális hozzáférés (azok számára, akik a könyvtárépületet nem tudják fölkeresni), valamint a könyvtári dolgozók képzése a fogyatékos emberek kiszolgálására [7]

A tényleges akadálymentesség eszméjének megvalósítása ezeknek a területeknek a tudatos fejlesztésével érhető el. Az akadálymentesség valójában azonban sokkal többeket érint, mint az elsődleges célcsoportként meghatározott fogyatékos emberek.

Az akadálymentesítés folyamata könyvtárunkban

Az *Országos Idegennyelvű Könyvtár (OIK)* az elmúlt évtizedben az akadálymentesítés területén kisebb projektek megvalósításával haladt előre. Tevékenységének, szolgáltatásainak hosszú távú fejlesztése során – a minőségi könyvtári ellátás kritériumait figyelembe véve – kiemelt területnek tekinti a fogyatékosokkal élő használók igényeinek minél teljesebb körű szolgálatát.

Az OIK 2005 végére, az intézmény dolgozóinak hatékony közreműködésével elkészítette első Stratégiai Tervét, amely a 2006-2008 közötti időszakra meghatározott kulcsfontosságú fejlesztési területeket tartalmazta. Az esélyegyenlőség biztosítása részét képezte az anyagnak, annak mellékleteként „Munkanyag az Országos Idegennyelvű Könyvtár tényleges akadálymentességének kialakításához” címmel. [8.] A 2009-2013 évi stratégiának is részét képezi az akadálymentesítés. [9] Az akadálymentesítés eszméjét, szemléletét követve a lehetséges

átalakításokat, szolgáltatásbővítéseket a 2008-ban közzétett akadálymentesítési stratégiai terv jelentette, amely a tényleges feladatok számbavételét és az auditálás folyamatának leírását tartalmazza. [10] A 2010–2011-ben megvalósított, jelen cikkben bemutatott KMOP 4.4.2 „Komplex akadálymentesítés az Országos Idegennyelvű Könyvtárban” című pályázattal gyakorlatilag azokat a törekvéseket sikerült megvalósítani, amelyet akkor megálmodtunk.

Az eddig elvégzett munkálatok, beruházások megvalósításában nagy szerepe volt az intézmény vezetésének elkötelezett magatartása.

A könyvtárak számára meglévő jogszabályok, ajánlások, irányelvek általános megközelítésben tartalmazzák azokat az elveket, amelyek mentén haladhat a munka, de minden intézmény az adott hely kondícióinak és a szolgáltatások megvalósíthatóságának felmérése alapján alakíthatja ki tevékenységét.

Az épített környezet átalakítása, eszközök beszerzése

Az akadálymentesítés folyamatát tekintve elsőként 2000-ben egy lift megépítésére került sor, amely lehetővé tette, hogy a beiratkozás és a kölcsönzési adminisztráció mellett, az emeleti szolgáltató terek, így a szabadpolcos övezet, a zeneműtár, az olvasóterem, a folyóirat-olvasó, a nyelvstúdió és a számítógépes munkaállomások is bárki számára megközelíthetők legyenek. Ezen kívül a második emeleten egy akadálymentesített mosdó is kialakításra került.

2001-ben a zeneműtár bútorzatának beépítésével egyidejűleg rámpák beillesztésére is sor került, amelyek segítségével a terem nagy része bejárható kerekesszékekkel is. A könyvtár bejárati rámpájának kialakításával az épületbe történő bejutást igyekeztünk megkönnyíteni.

A 2003-tól 2005-ig tartó munkálatok eredményeként a belső udvar lefedése és a burkolat helyreállítása megtörtént, így a lift teljesen „szárazon” megközelíthető. 2004-ben, a nyár folyamán, a fedett udvar ajtóinak cseréjét is elvégeztük (automata!). Ezáltal egy kellemes olvasói tér jött létre. Pályázati pénzforrás segítségével olyan számítógépes munkaállomást telepítettünk, amely speciális szoftvereket, nagy monitort, Braille-billentyűzetet biztosít a látássérült olvasóink számára, ezt az internetes övezetben helyeztük el. 2005 nyarán a földszinten

is egy akadálymentesített mosdó kialakítására került sor.

2006 áprilisától a Magyar Tolókocsi Alapítvány jóvoltából egy kerekesszék áll a mozgásukban akadályozott olvasóink rendelkezésére a könyvtár szolgáltatásainak minél teljesebb körű igénybevételéhez. A kommunikációs akadálymentesítés eredményeképp a kiállítóterem induktív hurokerősítővel való felszerelése történt meg ebben az évben, pályázati forrás felhasználásával. A teremben megtartott programok, előadások, irodalmi rendezvények megértését biztosítjuk a fejlesztéssel. Az induktív hurokerősítővel ellátott terület megfelelő piktogramja a könyvtár honlapján is elhelyezésre került, illetve a forgalmazó és kivitelező cég, a Mindóra Kft. honlapján is szerepel könyvtárunk az akadálymentesítésben résztvevő közintézmények listáján.

Az átalakítások az épület műemlék jellegét is figyelembe véve valósultak meg, a további fejlesztések során is tekintettel kellett (és kell) lenni erre a körülményre.

A könyvtár szolgáltatásait a fogyatékossgal élő olvasók ingyenesen vehetik igénybe és lehetnek teljes jogú könyvtárhasználói intézményünknek.

A szolgáltatási területen dolgozó egyik munkatárs – aki 2007-ben jelnyelvi tolmácsolást szerzett az *ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Karán* – munkaköri leírásában számon kérhető, körülhatárolt feladatként szerepel a fogyatékossgal élő olvasók támogatása.

Az elméleti alapvetések megléte, a könyvtárvezetés elkötelezettsége az akadálymentesség eszméje mellett, a fogyatékossgal élő könyvtárhasználók segítségét végző munkatárs munkája és az elvégzett átalakítások egy folyamat részét jelentik: a tényleges akadálymentesség megvalósítására, az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítására irányuló tevékenységünkben. Ezek a fizikai és intellektuális hozzáférés területeit célozzák meg, amelyek figyelembevételével kell könyvtárunknak eleget tenni annak a jogos igénynek, hogy a könyvtárat mindenki a saját igényeinek megfelelően tudja használni, a segítségnyújtás mértéke pedig, a felhasználó akaratától függjön.

A 2011-ig elvégzett átalakítások eredményeképp a szolgáltatásba bevont terek tekintetében részlegesen akadálymentesnek tekinthetjük az épületet. Az elvégzett átalakítások, beruházások csak egy-egy

terület részleges akadálymentesítését oldották meg.

Az elért eredményekre építve, már egy megkezdett folyamat továbbvitelét célozta meg a KMOP projekt, a közönségforgalomba bevont, azaz könyvtári szolgáltatási terek komplex akadálymentesítése formájában.

Az akadálymentesítési pályázat

Ahogy az előzményekből világosan kitűnik, az OIK egyértelmű stratégiával rendelkezett az akadálymentesítés területén, noha a beavatkozás forrásai nem voltak azonosíthatók.

Ebben a helyzetben magától értendő feladatként adódott a megjelenő pályázatok figyelése, a folyamatos forrás keresése. Ritka az olyan alkalom, hogy a pályázati szándékok olyannyira egybeeszenek a kiírással, mint ahogy az OIK akadálymentesítési céljai egybeestek a KMOP 4.4.2. pályázati kiírás [11] feltételeivel. Ez nem jelentette azt, hogy a szoros határidők és a szigorú formai és tartalmi feltételek ne állítottak volna elének komoly feladatokat, de a céljaink hozzáillesztése a pályázati követelményekhez, így sokkal gördülékenyebben ment.

Az is nagy segítséget jelentett, hogy egy uniós TÁMOP pályázatunk (TÁMOP 3.2.4) már megvalósítási szakaszában tartott, így az ott szerzett tapasztalatok jó részét hasznosítani tudtuk ebben a pályázatban is, jóllehet meghatározók a különbségek is, amelyeket szintén gondos figyelemmel kellett kísérni.

Ahogy az az esetek 99%-ában lenni szokott, már a pályázat beadása során előkerültek azok a területek, ahol kompromisszumot kellett kötnünk. Hol az épület fizikai adottságai, hol a reális áron elvégezhető átalakítás szabott határokat a projektnek. Szintén komoly kihívás, amit meg kell említeni – noha a stratégia tervünkben is szerepelt –, hogy mindezeket a fejlesztéseket egy több mint 100 éves műemlék épületben kell kivitelezni, amelynek nehézségi fokát azok ismerhetik igazán, akiknek vannak tapasztalataik ilyen környezetben.

Ezen a ponton jutott fontos szerep az érintettek érdekképviselői szervezeteivel (*Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége = SINOSZ, Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége = MVGYOSZ, Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége = MEOSZ*) történő konzultációnak, együttműködésnek. A felkért szer-

vezetek és a könyvtár munkatársaival, illetve külső szakembereinek bevonásával a tapasztalatok összegzése és rögzítése teszi lehetővé, hogy a legmegfelelőbb szolgáltatások kialakítását valósítsuk meg. A szervezetektől, az auditálás során, a saját igényeiknek, elvárásaiknak megfelelő ajánlások megfogalmazása mellett, a könyvtári épület adottságait (műemlék), az épületben tevékenykedő intézmény profilját (nyilvános szakkönyvtár) és a könyvtár szolgáltatásait figyelembe vevő egy, a könyvtárra egyedileg kialakított szempontrendszer összeállítását kértük. Ennek segítségével a könyvtár számára jól körvonalazhatók a feladatok a tényleges akadálymentesség megvalósításában. Hiszen a fejlesztés azt a célt szolgálja, hogy azok is hozzáférhessenek a szolgáltatásainkhoz, akiket jelenleg valami akadályozhat ebben. A pályázat során kötelezően alkalmazott rehabilitációs szakmérnök volt a garancia a szabványoknak és előírásoknak megfelelő fejlesztésekre, de az igazán autentikus javaslatokat, tanácsokat – intézményünk véleménye szerint, amellyel a szakmérnök is egyetértett –, azoktól a szervezetektől kellett kérnünk, amelyek nap, mint nap ezekkel a problémákkal foglalkoznak.

Az épület bejárása során kialakított vélemény alapján a könyvtár számára készített ajánlásban rögzítésre kerültek a közös álláspontok; ez maga az auditálás folyamata volt.

A sok egyeztetés után összeállított pályázat kivitelezése során is akadtak buktatók, de (alapvetően) a céljaink alapvetően megvalósultak.

A pályázatban megvalósított fejlesztések

Építési fejlesztések az épületen kívül és a bejáratnál

Első lépésként az intézmény megközelítését biztosító akadálymentes parkoló kialakítását kell megemlítenünk. Talán ez okozta a legtöbb izgalmat, ugyanis az önkormányzati területen elvégzendő munkákhoz szükséges engedélyek megszerzése sokáig húzódott. A parkolóhelyek kialakítására csak az utca túloldalán volt lehetőség, ezért az intézmény oldalán rámpa került még kiépítésre.

Ez után, az intézmény felé haladva, a bejárat átalakítása következett. Itt több beavatkozásra is sor került: a járdaszintet meg kellett emelni, a szintkülönbség kiküszöbölésére, a régi – egyébként is nehezen nyíló –, bejáratú ajtót automatikusan nyílóra kellett kicserélni, továbbá az intézmény bejárat

tát megvilágító régi lámpák helyére újak kerültek, a megemelt járdaszinttől a beiratkozási pultig taktilis (tapintható, érzékelhető) jelek lettek kialakítva.

A területi korlátok miatt nem részleteznénk minden fejlesztést ilyen részletesen, de itt megemlíjük, hogy az automata ajtó beépítése során biztosítani kellett a tűzjelző-, valamint a biztonsági rendszerre történő rákötést, valamint a mozgásérzékelők mellett az egy méteres magasságban elhelyezett kézi nyitó gombot is. A mozgásérzékelők beállítása szintén több lépcsős folyamatot jelentett, tekintettel a közvetlenül a forgalmas járdára nyíló ajtóra, valamint a zsilip rendszerű belső automata ajtóra.

Építési fejlesztések az épületen belül és a lift

A pályázat egyik legnagyobb építési munkát jelentő fejlesztése az első emeleti akadálymentes mosdó kialakítása volt. Ezen a szinten található az olvasóterem, a nyelvstúdió és a kölcsönző. A régi helyiségek teljes átépítésére került sor oly módon, hogy megfelelő méretűre bővüljenek az ajtók és a közlekedők, valamint helyet kapjon az akadálymentes mosdó és a pelenkázó.

Ugyanezen a szinten került sor a legtöbb ajtó (1 nyíló, és 4 lengő) átalakítására. Az átalakítás, a nyíló ajtón a méret növelését, a teljes (90 fok feletti) nyitást, és a kitámaszthatóságot jelentette. A lengő ajtók esetén pedig az egyirányú nyitást, és a visszacsukódás, meghatározott (lassú) idejét biztosította. Az ajtók mellett a lépcsők is átalakításra kerültek. Az első lépcsőfokok előtt és az utolsó lépcsőfok után taktilis jelzést helyeztünk el. Ez a műkö lépcsőkön egy érdesített felületű csík, míg a padlószőnyeges lépcsőkön egy eltérő struktúrájú (durvább szövésű, magasabb) szőnyegcsík felragasztását jelenti. Néhány lépcsőnél kapaszkodók kialakítását végeztük el. Szintén a lépcsőkkel kapcsolatos a lépcsőházi világítás javítása, ahol a nagyobb fény mennyiség biztosítására tettünk kísérletet. Sajnos, itt nem sikerült a tervezett mértékű fény biztosítása, ezen a téren maradt még megoldandó feladat.

Az építési munkák részeként végeztük el az „ügyfélpultok” akadálymentesítését, amelynek keretében a ruhatártól a beiratkozáson, a kölcsönzőn, és a tájékoztatón át kialakítottuk a kerekesszékekkel megközelíthető pultokat. Emellett a szabadpolcos térben, a nyelvstúdióban, a zeneműtárban, és az olvasóteremben akadálymentes olvasói asztal került beszerzésre, illetve átalakításra (1. ábra).

1. ábra **Kölcsönzőpult**

is alkalmas liftet már akkor akadálymentesként rendelte meg a könyvtár, és így is került átadásra. Csakhogy az eltelt pár évben megváltozott a követelményrendszer, így amikor a pályázati kiírást összevetettük a lift paramétereivel, kiderült, hogy az akadálymentesség követelményeinek teljesítéséhez jó pár fejlesztést kell végrehajtanunk. Szerencsére az alpműködés és a méretek rendben voltak, így a vezérlő panelek cseréjével és néhány további modul beépítésével sikerült megfelelni az új elvárásoknak. A vezérlő paneleket azért kellett cserélni, hogy a teljes hozzáférhetőség megvalósuljon: elérhető magasságú, vízszintes beépítés, nagy Braille-felirattal ellátott, megvilágított gombok. Új segélyhívó rendszer, valamint hangjelzéssel és hangbemondással (magyar és angol nyelven) kiegészített információs modul került még beépítésre (2. ábra). A kétnyelvű hangbemondás már csak az intézmény sajátosságaiból fakadó követelményként merült fel, bár hosszabb távon más intézményekben is érdemes lehet elgondolkozni a többnyelvű kommunikációs felületeken.

Érdekes feladatnak bizonyult a lift átalakítása. Az intézményben 2000-ben épült, olvasói használatra

2. ábra **Lift**

Infokommunikációs akadálymentesítés

Az infokommunikációs akadálymentesítés az esélyegyenlőségi projekteknek legalább olyan fontos része kellene, hogy legyen, mint az építési feladatok. Az infokommunikációs akadálymentesítés egyes elemeit szintén építeni, szerelni kellett, így ezek az elemek köthetők az előző fejezetek munkálataihoz, részben azokkal összehangoltan is kellett megvalósítani.

Az „ügyfél pultok” akadálymentesítése például nemcsak a magasztást, szélesítést jelentette, hanem az indukciós erősítő rendszerek beépítését is. Így vált teljessé egy adott ügyfélszolgálati pont akadálymentessége.

Szintén szerelési munkákat igényelt az intézményben elhelyezett információs rendszer (táblák, feliratok, térképek, irányító jelek) cseréje. Ez a terület is megkívánt jó néhány egyeztetést, ugyanis pár éve készült el az (igaz csak részlegesen, de az

intézményi műemlékkörnyezetbe illeszkedő esztétikus) irányító táblák rendszere. Ennek az esélyegyenlőség követelményeinek megfelelő kontrasztú és méretű táblákra való kicserélése, komoly kompromisszumkészséget követelt minden, a fejlesztésben részt vevő partnertől (OIK, rehabilitációs szakmérnök, tervezők, kivitelezők) (3. ábra).

Itt szeretnénk újra kiemelni az érdekképviselői szervezetekkel történő – a már említett – konzultáció fontosságát. Konkrétan a Braille-feliratozási rendszert, az eredeti szándékunk szerint minden táblán alkalmazni kívántuk. Ez viszont komoly problémát okozott, mert a táblák elérhető magasságba helyezése a legtöbb esetben kivitelezhetetlennek tűnt. A Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége képviselőjével történt egyeztetés során viszont olyan információkat kaptunk, amelyek alapján Braille-feliratos táblák csak szintenként egy helyen, közvetlenül a lift melletti falon kerültek telepítésre (4. ábra).

3. ábra Információs táblák

4. ábra Lift panel

Elmondták, hogy a látássérültek közül sem tudja mindenki olvasni a Braille-feliratokat, valamint aki olvas is Braille-t, ő sem szeret ismeretlen, idegen helyeken végigtapogatni több négyzetméternyi területet. Sokkal nagyobb gyakorlati haszna van számukra a hangostérképnek (amely a honlapról is letölthető), és a személyes segítség igényelhetőségének. Ezeket a kéréseket így is valósítottuk meg.

Ugyanennek az egyeztetésnek az eredményeként vezet a taktilis jelzés az utcáról a beiratkozási pulthoz, ami a bejáratától pár méterre található. Itt a látássérült könyvtárhasználó igénye szerint megkaphatja a hangostérképet, vagy a személyi segítséget. Az épület bonyolult szerkezete miatt az épületen belüli további taktilis jel (a lépcsők kezdetét és végét jelzőket kivéve) a legtöbb esetben csak zavaró lenne.

A látássérülteket érintő fejlesztésként Braille-könyvtárismertető füzet készült, amely szintén megtalálható a beiratkozáson.

A pályázat segítségével beszerezett, az olvasói térbe telepített PC-re felolvasó (JAWS) és nagyító (MAGIC) szoftvereket telepítettünk (5. ábra). A szoftvereket több példányban szereztük be, így az intézmény laptopjaira is tudjuk telepíteni, így módon az épületen belül bármely ponton szolgáltatni tudunk igény szerint ezekkel az akadálymentesített gépekkel.

5. ábra Akadálymentesen használható PC

Az infokommunikációs akadálymentesítés része még az akadálymentes portálfelület. Ezt a fejlesztést nem a pályázat forrásaiból valósítottuk meg, hanem eleve a portálindítás alapcéljai között szerepelt a többnyelvű és akadálymentes verzió megléte. Sajnos, az új verziók, modulok beindítása, frissítése után minden alkalommal ellenőrizni, validálni kell az akadálymentes felületet, mert az új verziók nem mindenben felelnek meg a szabályoknak.

A pályázatban megvalósított beruházásokról, rendelkezésre álló eszközökről a könyvtár portálján egy külön menüpontban tájékozódhatnak az érdeklődők „Akadálymentesen” címszó alatt, itt többek között elérhető a hangostérkép, a könyvtárhasználati szabályzat könnyen érthető formában. Ezzel lehetőségük van a felhasználóknak a könyvtár használhatóságának előzetes feltérképezésére.

Fejlesztések a pályázattal összefüggésben és azon túl

Az uniós pályázatok egyik problémája a rugalmatlanság. Így, ha végrehajtás közben módosulnak a tervek, az már nem igazán illeszthető bele a pályázatba. Erre persze az a válasz, hogy gondosan kell elkészíteni a terveket, akkor nincs szükség módosításra (határidők?). Nos, ebben a kérdésben nyilván nem tudunk igazságot tenni, de mi is beleütköztünk ilyen esetekbe ennél a pályázatnál (is).

Már a tervezésnél felmerült az értelmi fogyatékos-sággal élőknek biztosítandó szolgáltatás kérdése, de az intézmény szakkönyvtári jellegét és tevékenységét figyelembe véve, az értelmi sérült személyekkel kapcsolatosan, alapvetően a kommunikációs akadálymentesítés területére, az épületben történő tájékozódás megkönnyítésére szorítkozhatunk. Egyéb fejlesztést nem terveztünk. A pályázat végrehajtása során jutottunk arra az álláspontra, hogy a használati szabályzatunk egyszerűsített formában történő elkészítése hasznos lehet. Ehhez viszont már szerződés módosításra lett volna szükség, így inkább kerestünk rá pályázaton kívüli forrást, de elkészítettük. Az *Értelmi Fogyatékos-sággal Élők és Segítőik Országos Szövetsége (ÉFOÉS)* munkatársai készítették el a nyomtat-

ványt, amely a honlapon és a beiratkozáson is elérhető.

A munkatársak képzése, valamint az érzékenyítő tréningek, szintén szerves részét képezték a pályázatnak. A külső professzionális tréning után, amelynek során szinte a teljes munkatársi gárda az Ability Parkban (6. ábra) vett részt egy délelőtti foglalkozáson, az intézményen belüli tréningeket – ahol a régi kollégáknál felfrissítjük, az újakkal pedig megismertetjük az intézmény akadálymentes szolgáltatásait, lehetőségeit – rendszeressé tettük, beépítettük az OIK hagyományos eseményei közé. Azon még gondolkozunk, hogy talán érdemes lenne ezeket a tréningeket kicsit kinyitni a szakma előtt, lehet, hogy értékes tapasztalatcsere indulhatna egy-egy ilyen tréning, bemutató alapján.

6. ábra Az Ability Parkban

Összefoglalás

Az intézményi akadálymentesítést mindenképpen komplex feladatként, az intézményi működés szerves részeként érdemes kezelni, értelmezni. Forráshiány esetében is fontos az adott területre vonatkozó stratégiákat, terveket kidolgozni, a problémákat azonosítani, már csak azért is, mert a munkák során kiderülhet, hogy az egyes részterületi problémák megoldásához még sincs szükség komoly forrásokra, csupán szemléletváltásra. Az esélyegyenlőségi problémák megoldásán való gondolkodás már egy komoly és szükséges lépés a tényleges lépések megtétele előtt. Ha pedig egy szoros határidejű pályázat adódik, könnyebb egy kész koncepciót átalakítani, mint egy újat megírni.

Mindenképpen ki kell kérni az érintett csoport képviselőjének véleményét, ez alapvető fontosságú!

A legtöbb esélyegyenlőséget biztosító fejlesztés hasznos azoknak is, akik nem akadályozottak a hozzáférésben (automata ajtó, alacsonyan telepített kapcsolók).

Az ilyen tárgyú fejlesztéseket nem lehet lezárni, mint ahogy egy pályázat lezárul, folyamatosan figyelemmel kell kísérni az igényeket, az új technikai lehetőségeket.

Nem egy lezárt feladatnak tekintjük tehát az akadálymentesítést. Továbbra is vannak még megoldásra váró területek, ugyanakkor elmondható, hogy számunkra az egyik legfontosabb követendő elv: a célcsoportok igényeinek figyelembevételével, az egyedileg meghatározott fejlesztés megvalósítása, hiszen ahogyan „átlagember” sincs, úgy átlagos intézmény sem létezik.

Jegyzetek

1. KÁLMÁN Zsófia – KÖNCZEI György: A Taigetosztól az esélyegyenlőségig. Budapest, Osiris Kiadó, 2002. ISBN 963 389 311 9 p. 21.
2. Az 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról. http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=9980026.TV (Letöltés: 2013 június 13.)
3. Lásd a 2. számú hivatkozást.
4. KÁLMÁN Zsófia – KÖNCZEI György: i. m. p. 507.
5. BARTOS Éva: Koncepció a hátrányos helyzetűek könyvtári ellátására: „A könyvtári terület stratégiai célkitűzései 2003–2007” dokumentum. Felkészülés az Európai Unió csatlakozására című fejezetének

altémája. = Könyv, könyvtár, könyvtáros, 13. köt. 8. sz. 2004. p. 12.

6. BARTOS Éva: i. m. p. 11.
7. PULMAN Digital Guidelines magyar változata <http://mek.oszk.hu/html/irattar/ajanlas/pulman/> (Letöltés: 2013. június 13.)
8. Az Országos Idegennyelvű Könyvtár stratégiai terve 2006–2008. Budapest, OIK, 2006. p. 20–21. <http://www.oik.hu/web/guest/strategiai-tervek> (Letöltés: 2013. június 13.)
9. Az Országos Idegennyelvű Könyvtár stratégiai terve 2009–2013. http://www.oik.hu/c/document_library/get_file?uuid=6dd1df99-97bc-4826-8c4a-bc7a62a7a6ea&groupId=10136 (Letöltés: 2013. június 13.)
10. Az Országos Idegennyelvű Könyvtár akadálymentesítési stratégiája. <http://www.oik.hu/web/guest/akadalymentesitesi-strategia> (Letöltés: 2013. június 13.)
11. TÁMOP 4.4.2 Pályázat az állami fenntartású közintézmények akadálymentesítésére http://www.nfu.hu/megjelent_a_kmop_4_4_2_jelu_all_ami_fenntartasu_kozintezmenyek_akadalymentesitesi_cimu_palyazati_dokumentacioja (Letöltés: 2013. június 13.)

Irodalom

1. Az 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról. http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=9980026.TV (Letöltés: 2013 június 13.)
2. BARTHA Csilla – HATTYÁR Helga: Szegregáció, diszkrimináció vagy társadalmi integráció? – A magyarországi siketek nyelvi jogai. = Kontra Miklós, Hattyár Helga (szerk.) Magyarok és nyelvtörvények. Budapest, Teleki László Alapítvány, 2002. ISBN 963 86291 3 4 p. 73–123.
3. BARTOS Éva: Koncepció a hátrányos helyzetűek könyvtári ellátására: „A könyvtári terület stratégiai célkitűzései 2003–2007” dokumentum. Felkészülés az Európai Unió csatlakozására című fejezetének altémája. = Könyv, könyvtár, könyvtáros 13. köt. 8. sz. 2004. p. 10–22.
4. KÁLMÁN Zsófia – KÖNCZEI György: A Taigetosztól az esélyegyenlőségig. Budapest, Osiris Kiadó, 2002. ISBN 963 389 311 9 p. 556.
5. KATSÁNYI Sándor – PIROSNÉ PETŐ Tímea – PILLER Antalné – VÁRHEGYI Ágnes – NAGY Gábor: A vakok könyvtári számítógép-használata. = Könyvtári Figyelő, 52. köt. 2. sz. 2006. p. 269–276.
6. A könyvtár szociális funkciója: Tanulmánygyűjtemény. Budapest, OSZK-KMK, 1995. ISBN 963 201 3247

7. LOVÁSZY László: A jelnyelv európai szemmel. A jelnyelv státusa és annak problematikája az Európa Tanács és az Európai Parlament normaalkotásában. = *Esély*, 13. köt. 3. sz. 2005. p. 64–72.
8. NAGY Éva: A szombathelyi Berzsényi Dániel Könyvtár Esélyegyenlőségi programja. = *Könyv, könyvtár, könyvtáros*, 14. köt. 2. sz. 2005. p. 7–12.
9. Az Országos Idegennyelvű Könyvtár akadálymentesítési stratégiája.
http://www.oik.hu/web/guest/akadalymentesitesi-strategia (Letöltés: 2013. június 13.)
10. Az Országos Idegennyelvű Könyvtár stratégiai terve 2006–2008. Budapest, OIK, 2006. p. 3–21.
http://www.oik.hu/web/guest/strategiai-tervek (Letöltés: 2013. június 13.)
11. Az Országos Idegennyelvű Könyvtár stratégiai terve 2009–2013.
http://www.oik.hu/c/document_library/get_file?uuid=6dd1df99-97bc-4826-8c4a-bc7a62a7a6ea&groupId=10136 (Letöltés: 2013. június 13.)
12. PULMAN Digital Guidelines magyar változata *http://mek.oszk.hu/html/irattar/ajanlas/pulman/* (Letöltés: 2013. június 13.)
13. Segédlet a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés megteremtéséhez. Komplex akadálymentesítés
http://www.fszk.hu/api/szakmai_anyagok/segedlet_v6_2009_ebook.pdf (Letöltés: 2013. június 13.)
14. SKALICZKI Judit: Könyvtári szolgáltatás egy nem megfelelően ellátott réteg számára: a siket és hallássérült könyvtárhasználók. = *Könyvtári Figyelő*, 40. köt. 2. sz. 1994. p. 225–234.
15. SOHAJDÁNÉ BAJNOK Katalin: Szolgáltatásmenedzsment a könyvtárban. Budapest, Könyvtári Intézet, 2011. ISBN 978 963 201 639 9
16. TÁMOP 4.4.2 Pályázat az állami fenntartású közintézmények akadálymentesítésére
http://www.nfu.hu/megjelent_a_kmop_4_4_2_jelu_all_ami_fenntartasu_kozintezmenyek_akadalymentesitse_cimu_palyazat_dokumentacioja (Letöltés: 2013. június 13.)
17. TÉCHY Tünde: „Együtt egymásért”: vakok és látássérültek a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Központi Könyvtárában. = *TMT*, 52. köt. 6. sz. 2005. p. 268–272.
18. VIDRA SZABÓ Ferenc: Könyvtári partnerkapcsolatok, kommunikációs kérdések. Budapest, Könyvtári Intézet, 2008. ISBN 978 963 201 632 0

Beérkezett: 2013. VI. 19-én.

Horváth István

az Országos Idegennyelvű Könyvtár
főigazgató-helyettese.
E-mail: horvath.istvan@oik.hu

Osztrozics Katalin

az Országos Idegennyelvű Könyvtár
szolgáltatási főosztályvezetője.
E-mail: osztrozics.kata@oik.hu

